

DOI 10.36074/grail-of-science.20.02.2026.028

МОДЕЛІ ПІСЛЯКРИЗОВОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ: РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ БЕЗ ВІДНОВЛЕННЯ

Погорелов Дмитро В'ячеславович

аспірант

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна

Меркулова Тамара Вікторівна

доктор економічних наук, професор,

завідувачка кафедри економічної кібернетики та прикладної економіки

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна

Анотація. Економічна резильєнтність набула статусу однієї з ключових категорій сучасної економічної науки у зв'язку зі зростанням частоти та глибини зовнішніх шоків, зокрема фінансових криз, пандемій і воєнних конфліктів. Традиційні підходи до трактування резильєнтності здебільшого зосереджуються на здатності економічних систем повертатися до докризового стану після шоку. Дослідження присвячено обґрунтуванню концепту «резильєнтності без відновлення» (resilience without recovery), який передбачає здатність економіки забезпечувати стабільне функціонування й довгострокову стійкість без повернення до докризової структури. Проведено теоретичне узагальнення підходів до визначення економічної резильєнтності, порівняльний аналіз міжнародних кейсів реагування на масштабні шоки і систематизацію стратегій післякризового розвитку: від трансформаційних моделей до консервації попередньої економічної структури. Проаналізовано роль міжнародної допомоги як чинника, що може як посилювати, так і обмежувати трансформаційні процеси. Результати дослідження свідчать, що для економік, які зазнають тривалих і системних шоків, стратегія структурної адаптації та трансформації може бути більш ефективною з погляду довгострокової стійкості, ніж класичне відновлення докризового стану. Для України, зокрема для регіонів, постраждалих унаслідок війни, запропонований підхід створює аналітичне підґрунтя для формування політики відновлення, орієнтованої не на відтворення попередніх моделей розвитку, а на трансформацію економічної структури та використання нових джерел зростання.

Ключові слова: економічна резильєнтність, адаптація, структурна трансформація, моделі післякризового розвитку, резильєнтність без відновлення.

Постановка проблеми. Зростання частоти, тривалості та глибини економічних шоків у XXI столітті — фінансових криз, пандемій, технологічних зсувів і воєнних конфліктів — зумовило посилення уваги науковців і практиків до проблематики економічної резильєнтності. У сучасному економічному дискурсі резильєнтність дедалі частіше розглядається як ключова

характеристика здатності економічних систем протистояти зовнішнім впливам, зберігати функціональність і забезпечувати довгострокову стійкість розвитку. Водночас у теоретичних і прикладних дослідженнях досі домінує підхід, у межах якого резильєнтність ототожнюється насамперед із відновленням докризисного стану економіки після шоку.

Традиційна модель резильєнтності, орієнтована на повернення до попередньої траєкторії розвитку, була сформована в умовах відносно короткострокових і оборотних потрясінь. Вона виявила свою ефективність у контексті локальних криз, циклічних спадів або окремих природних катастроф. Проте в сучасних умовах, коли шоки мають системний і структурний характер та супроводжуються трансформацією економічних, технологічних і інституційних основ розвитку, механічне відновлення попередньої структури дедалі частіше виявляється не лише неефективним, а й потенційно таким, що знижує довгострокову економічну стійкість.

Проблематика полягає в тому, що відновлення докризисної структури економіки може відтворювати застарілі галузеві пропорції, посилювати структурну інерцію та зберігати вразливість до майбутніх шоків. У таких умовах економічна резильєнтність не може бути зведена виключно до здатності "повернутися назад", а потребує ширшого трактування, яке охоплює адаптацію, структурну перебудову та формування нових траєкторій розвитку. Саме це протиріччя між класичним уявленням про резильєнтність і реаліями тривалих структурних змін формує ключову наукову проблему дослідження.

Особливої актуальності зазначена проблема набуває для економік, що зазнають довготривалих системних потрясінь, зокрема постконфліктних та постіндустріальних регіонів. Для України, яка перебуває в умовах повномасштабної війни, значних територіальних і виробничих втрат, а також масштабної зовнішньої фінансової підтримки, питання вибору між відновленням попередньої економічної структури та переходом до трансформаційної моделі розвитку має не лише теоретичне, а й критично важливе практичне значення. Орієнтація виключно на відбудову "як було" може законсервувати структурні дисбаланси, тоді як стратегія адаптації та трансформації відкриває можливості для формування більш гнучкої та конкурентоспроможної економіки.

Концептуалізація і розвіток підходу «резильєнтність без відновлення» дозволяє по-новому осмислити реакцію економічних систем на глибокі шоки. Запропонований підхід ґрунтується на розмежуванні процесів поглинання шоку, відновлення та адаптивної трансформації, а також на визнанні того, що відмова від повернення до докризисної структури може бути раціональною та економічно доцільною стратегією. Практичне значення такого підходу полягає у формуванні аналітичного підґрунтя для розробки політики післяшокового розвитку, орієнтованої не лише на відбудову, а й на кардинальне оновлення економічної структури, підвищення гнучкості та зменшення вразливості до майбутніх криз.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Витоки поняття резильєнтності пов'язані з міждисциплінарними дослідженнями, насамперед у галузі екології.

Фундаментальною в цьому контексті є робота К. Холлінга, який визначив резильєнтність як здатність системи поглинати шоки та зберігати свої основні функції без переходу в інший стан рівноваги [1]. Згодом це поняття було адаптоване до економічного аналізу, де резильєнтність почали розглядати як характеристику економічних систем, що відображає їхню здатність протистояти кризам і відновлювати економічну активність.

У ранніх економічних дослідженнях резильєнтність переважно ототожнювалася зі швидкістю відновлення макроекономічних показників після шоку. Такий підхід широко використовувався, зокрема, у працях, присвячених оцінці наслідків природних катастроф і техногенних аварій [2; 3]. У цих роботах резильєнтність інтерпретується як здатність мінімізувати втрати виробництва та зайнятості й повернути економіку до попередньої траєкторії розвитку.

Новий етап розвитку концепції економічної резильєнтності пов'язаний із глобальною фінансовою кризою 2008–2009 років. Саме після цієї кризи в наукових публікаціях з'являється чітке усвідомлення того, що відновлення не завжди означає повернення до докризисного стану. Значний внесок у формування сучасного підходу зробили дослідження Р. Мартіна, який запропонував концепцію регіональної економічної резильєнтності як динамічного процесу, що включає опір шоку, відновлення, переорієнтацію та оновлення економічної структури [4-6]. Автор наголошує, що резильєнтність не є статичною властивістю, а формується в результаті взаємодії економічних, інституційних і соціальних факторів.

У працях Мартіна та його послідовників усе чіткіше простежується розмежування між поняттями «recovery» та «resilience». Відновлення трактується як повернення до попереднього рівня економічної активності, тоді як резильєнтність охоплює ширший спектр реакцій, включаючи структурні зрушення та формування нових траєкторій розвитку. Подібну позицію займають Фінч, Ордонез та Пендолл, які підкреслюють, що у випадку глибоких структурних криз спроби відновлення старих економічних моделей можуть знижувати адаптивний потенціал регіонів [7].

Значну увагу питанню структурної адаптації приділяють також дослідники, які розглядають економіку як складну адаптивну систему (complex adaptive system). У межах цього підходу резильєнтність пов'язується не з рівновагою, а зі здатністю системи еволюціонувати під впливом зовнішніх і внутрішніх змін [8]. Такий підхід дозволяє пояснити, чому після масштабних шоків економіки можуть демонструвати різні траєкторії розвитку — від стагнації до радикальної трансформації.

Окремий напрям досліджень присвячений аналізу ролі державної політики та інституцій у формуванні резильєнтності. Зокрема, у звітах ОЕСР наголошується, що економічна резильєнтність залежить не лише від макроекономічних показників, а й від якості інститутів, рівня диверсифікації економіки, інноваційного потенціалу та гнучкості ринку праці [9; 10]. У цих дослідженнях підкреслюється, що політика, орієнтована виключно на відновлення виробничих потужностей, може посилювати структурну інерцію та зменшувати здатність економіки адаптуватися до майбутніх викликів.

Важливим аспектом сучасного дискурсу є також критичний аналіз ролі міжнародної допомоги у післякризовому розвитку. У працях Світового банку зазначається, що зовнішня фінансова підтримка може як сприяти підвищенню резильєнтності, так і створювати ризики залежності та консервації неефективних економічних структур, особливо в постконфліктних економіках [11]. Подібні висновки містяться й у дослідженнях, присвячених відновленню після воєнних конфліктів, де наголошується на необхідності поєднання відбудови з інституційними та структурними реформами.

В українському науковому просторі поняття економічної резильєнтності поки що немає однозначного трактування. Переважна більшість досліджень зосереджена на проблематиці економічної стійкості, адаптивності та антикризового управління, у межах яких резильєнтність часто використовується як близький за змістом або синонімічний термін, без чіткого розмежування його теоретичних і прикладних аспектів.

Зокрема, у працях українських учених значна увага приділяється стійкості соціально-економічного розвитку регіонів, здатності національної економіки протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, а також проблемам макроекономічної безпеки та інституційної стабільності. У дослідженнях Інституту економіки та прогнозування НАН України, Національного інституту стратегічних досліджень, а також у роботах провідних вчених поняття стійкості розглядається переважно в контексті збереження функціональних параметрів економічної системи та мінімізації втрат у кризові періоди [12-14]. Розмежування понять «стійкість», «стабільність» та «резистентність» розглядається в роботах Хаустової В.Є., Решетняк О.І. [15].

У статті Кизим М.О. поняття резильєнтності розповсюджується на суспільство та його спроможність запобігати уразливості і забезпечувати відновленість [16]. В роботі Гриценко А.А. резильєнтність економіки розглядається у контексті моделі «nationally rooted development» [17].

Отже, питання принципової різниці між відновленням (recovery), резильєнтністю, трансформацією економічної системи є актуальним у сучасній теорії резильєнтності, активно обговорюється в українських дослідженнях. Слід підкреслити, що вітчизняна наукова література здебільшого орієнтована на нормативно-описовий підхід, тоді як емпіричні оцінки резильєнтності, побудовані на кількісних індикаторах, панельних даних або методах Data Science, застосовуються обмежено. Це стосується як аналізу реакції економіки України на глобальну фінансову кризу 2008–2009 рр., пандемію COVID-19, так і повномасштабні воєнні шоки після 2022 року.

Узагальнюючи результати аналізу наукових джерел, можна дійти висновку, що сучасний дискурс економічної резильєнтності поступово зміщується від лінійної моделі «шок – відновлення» до більш складних підходів, які враховують адаптацію, структурні зміни та довгострокову еволюцію економічних систем. Водночас концепція резильєнтності без відновлення залишається недостатньо систематизованою як у теоретичному, так і в емпіричному вимірі, особливо в контексті економік, що зазнають тривалих системних шоків. Це зумовлює необхідність подальших досліджень,

спрямованих на поглиблення теоретичних засад резильєнтності та розробку аналітичних інструментів оцінювання трансформаційних траєкторій розвитку.

Мета роботи. Метою дослідження є обґрунтуванню концепту «резильєнтності без відновлення» та визначенню можливостей його застосування на підставі аналізу світових кейсів післяшокового розвитку регіональних і національних економік.

Виклад основного матеріалу. Міжнародний досвід реагування на масштабні економічні шоки свідчить про існування принципово різних моделей післяшокового розвитку, які варіюються від намагання повного відновлення докризисної економічної структури до усвідомленої відмови від неї на користь глибокої структурної трансформації. У класичних підходах до економічної резильєнтності домінувала логіка *recovery*, що передбачає повернення ключових макроекономічних показників і галузевих пропорцій до попереднього рівня у найкоротші строки. Такий підхід був характерний для кейнсіанської антикризової політики другої половини ХХ століття і тривалий час розглядався як універсальний індикатор успішності державного втручання [3; 4].

Однак у працях з регіональної економіки та *evolutionary economic geography* дедалі частіше підкреслюється, що повернення до попередньої траєкторії розвитку не завжди є оптимальним, особливо у випадках, коли докризисна структура була вразливою, технологічно застарілою або залежною від високоризикових факторів [18; 19]. У цьому контексті формується підхід, який у даному дослідженні інтерпретується як *resilience without recovery* — здатність економічної системи забезпечувати функціональну стійкість і довгострокову життєздатність без відновлення докризисної економічної конфігурації.

Аварія на АЕС «Фукусіма-1» у 2011 році стала для Японії прикладом системного шоку, що охопив одночасно енергетичну, екологічну, соціальну та інституційну підсистеми. До катастрофи атомна енергетика забезпечувала близько 30% виробництва електроенергії, а стратегічні плани передбачали подальше зростання цієї частки. З позицій класичної резильєнтності логічним кроком мало би стати відновлення пошкоджених потужностей і повернення до попередньої енергетичної структури. Проте політичні, соціальні та безпекові ризики такого сценарію зумовили перегляд національної енергетичної стратегії.

Уряд Японії ухвалив низку рішень, спрямованих на диверсифікацію джерел енергії: було запроваджено систему *feed-in tariffs* для стимулювання розвитку відновлюваної енергетики, значно посилено стандарти енергоефективності в промисловості та житловому секторі, а також розпочато реформу електроенергетичного ринку з елементами децентралізації [20; 21]. Хоча в короткостроковому періоді це призвело до зростання імпорту викопного палива та підвищення цін на електроенергію, у довгостроковій перспективі Японія знизила системні ризики енергетичної залежності та посилила адаптивність своєї енергосистеми. Таким чином, відмова від відновлення докризисної моделі стала джерелом нової стійкості, а не її ослаблення.

Подібну логіку, але в іншому історичному контексті, демонструє трансформація Рурського регіону в Німеччині. Починаючи з 1960-х років регіон зіткнувся з поступовою втратою конкурентоспроможності вугільної та сталеливарної промисловості, що тривалий час була основою його економічної ідентичності. Замість масштабного субсидування збиткових підприємств німецька держава реалізувала багаторівневу стратегію структурної перебудови, яка включала поетапне закриття шахт, інвестиції у перекваліфікацію робочої сили, розвиток університетів, науково-дослідних центрів та культурної інфраструктури [22; 23].

Важливу роль відіграла інституційна координація між федеральним, земельним і муніципальним рівнями, а також активне залучення профспілок і місцевих громад до процесу трансформації. У результаті Рурський регіон змінив економічну спеціалізацію, перейшовши до сервісної, логістичної та креативної економіки. Хоча цей процес був тривалим і супроводжувався соціальними витратами, він забезпечив регіону вищу довгострокову резильєнтність порівняно зі сценарієм консервації індустріальної структури.

Протилежний приклад демонструє місто Детройт у США, де протягом десятиліть домінувала стратегія відновлення автомобільної промисловості як ключового економічного ядра. Місцева та федеральна політика включала податкові пільги, прямі субсидії та підтримку традиційних виробничих кластерів. Проте ці заходи не супроводжувалися достатньою диверсифікацією економіки та інвестиціями в нові сектори. У результаті Детройт потрапив у пастку структурного lock-in, коли ресурси спрямовувалися на підтримку галузей із падаючою конкурентоспроможністю [24; 25].

Нездатність відійти від докризової траєкторії призвела до втрати населення, деградації міської інфраструктури та фінансової нестабільності, кульмінацією чого став муніципальний дефолт у 2013 році. Цей кейс широко використовується в літературі як приклад надмірного відновлення, що не лише не підвищує, а й знижує економічну резильєнтність.

Досвід країн Балтії після розпаду СРСР ілюструє радикальний варіант «resilience without recovery» на національному рівні. Відмова від відтворення радянської індустріальної моделі супроводжувалася глибокими інституційними реформами, лібералізацією економіки, інтеграцією в європейські ринки та цілеспрямованими інвестиціями в людський капітал і цифрову інфраструктуру [26; 27]. Хоча трансформація мала значні короткострокові соціальні витрати, у довгостроковому вимірі ці країни продемонстрували вищу макроекономічну стабільність і адаптивність до нових глобальних шоків.

Водночас у країнах Центрально-Східної Європи часто реалізовувалися гібридні моделі післяшокового розвитку, які поєднували елементи відновлення традиційних галузей із поступовою диверсифікацією. У ряді випадків це призвело до часткової стабілізації, але водночас закріпило залежність від низькотехнологічних виробничих сегментів та зовнішнього попиту, що обмежувало потенціал довгострокової резильєнтності [28].

Аналіз світових кейсів післякризової політики дозволив зробити їх систематизацію (табл.1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз моделей післяшокового економічного розвитку

Кейс / Регіон	Тип шоку	Основні виклики	Прийняті рішення	Результат / ефект
Японія після аварії на АЕС «Фукусіма» (2011)	Системний енергетичний шок, катастрофа на АЕС	Критика безпечності атомної енергетики, порушення енергетичної моделі, необхідність скорочення залежності від атомної генерації	Поступове згортання атомної генерації, розвиток відновлюваних джерел, підвищення енергоефективності, децентралізація енергосистеми	Зменшення системних ризиків, підвищення адаптивності енергетики, короткострокові економічні втрати
Рурський регіон (Німеччина)	Довготривала деіндустріалізація (втрата конкурентоспроможності вугільної та сталеливарної промисловості)	Високий соціальний ризик безробіття, необхідність збереження економічної активності регіону	Ліквідація шахт, активна перекваліфікація робочої сили, розвиток освіти, науки, креативних індустрій та логістики	Зміна економічної ідентичності регіону, збереження резильєнтності через трансформацію, без повернення до індустріального минулого
Детройт (США)	Економічний спад та криза автомобільної промисловості	Зниження конкурентоспроможності, втрата населення, падіння податкової бази	Спроби зберегти автомобільну промисловість і старі економічні кластери, субсидії старим структурам	Місто втратило фінансову стійкість, банкрутство в 2013 р., резильєнтність знизилася через over-recovery
Балтійські країни (Естонія, Латвія, Литва) після 1990-х	Політична та економічна трансформація після розпаду СРСР	Потреба в швидкій інтеграції до європейських ринків, демонтаж старих промислових структур, соціальні втрати	Демонтаж радянської індустрії, інвестиції у людський капітал та цифрові технології, інтеграція у європейські ринки	Підвищена макроекономічна стійкість та адаптивність, успішна економічна трансформація
Східна Європа (постдеіндустріальні регіони)	Структурні шоки після деіндустріалізації	Часткова залежність від старих галузей, ризик lock-in, недостатня диверсифікація	Гібридні моделі: часткове відновлення традиційних галузей + поступова диверсифікація економіки	У деяких випадках економіка залишалася залежною від низькотехнологічних сегментів, ризик lock-in зберігається

Джерело: авторська розробка

Загалом аналіз світових кейсів підтверджує, що успішність післяшокового розвитку значною мірою визначається не швидкістю відновлення, а здатністю економічної системи вийти за межі попередньої траєкторії. Резильєнтність без відновлення виявляється ефективною за наявності інституційної спроможності, довгострокового стратегічного бачення та готовності до перерозподілу ресурсів на користь нових секторів, тоді як спроби консервації застарілих структур підвищують ризик економічного застою та вразливості до майбутніх шоків.

Одним із ключових інструментів оцінки економічної резильєнтності регіону в умовах системного шоку є використання інтегральних індикаторів, які дозволяють поєднати різні аспекти розвитку — економічні, соціальні, екологічні та інституційні — у єдину систему вимірювання стійкості. До таких індикаторів належить і Over-Recovery Index, що дозволяє кількісно оцінити ризики надмірного відновлення індустріальних або інших традиційних секторів економіки. Високі значення цього індексу свідчать про ймовірність неефективного використання ресурсів та збереження структурної вразливості, тоді як низькі значення відображають потенціал оптимального балансування між відбудовою та трансформацією.

Важливу роль відіграє міжнародна допомога, яка може виступати як каталізатором трансформаційної стійкості, так і чинником анти-резильєнтності. У випадку цільового фінансування розвитку нових секторів міжнародна допомога підвищує адаптивність регіону та стимулює структурну диверсифікацію. Водночас фінансування переважно для відновлення старих галузей може збільшувати ризики over-recovery, закріплювати застарілі економічні моделі та підвищувати залежність від зовнішніх ресурсів.

Для України результати дослідження створюють аналітичне підґрунтя для переходу від логіки відновлення до логіки структурного оновлення економіки, формування нових джерел зростання та підвищення довгострокової економічної резильєнтності відповідно до сучасних міжнародних підходів.

Висновки та пропозиції. Таким чином, концепт економічної резильєнтності без відновлення є доцільною альтернативою класичній логіці післякризового відновлення, особливо для регіонів із глибокими структурними деформаціями. Проаналізовано еволюцію наукових підходів до трактування економічної резильєнтності, виділено ключові взаємозв'язки понять відновлення, адаптації та трансформації в умовах шоківих впливів, а також узагальнено міжнародний досвід післякризового розвитку. Аналіз міжнародних кейсів — Японії (Фукусіма), Рурського регіону (Німеччина), Детройта, Балтійських країн та Східної Європи після деіндустріалізації — дозволив визначити ключові фактори успіху та невдач у післяшоковому розвитку. Було показано, що ефективні стратегії включають структурну трансформацію, інвестиції у нові технології, розвиток людського капіталу та баланс між централізацією та регіональною автономією у прийнятті рішень. Неефективні стратегії, як у випадку Детройта, демонструють ризики надмірного відновлення (over-recovery), повторного відтворення застарілих галузей та низької адаптивності до майбутніх шоків. Підкреслено значення методологічних аспектів оцінки економічної резильєнтності, включно з використанням інтегральних

індикаторів та індексу надмірного відновлення (Over-Recovery Index), а також міжнародної допомоги як чинника, що може як підвищувати, так і знижувати регіональну резильєнтність.

На основі проведеного аналізу обґрунтовано доцільність концепту «резильєнтності без відновлення» як стратегії довгострокової стійкості економічних систем, що не передбачає повернення до попередніх структур, а спрямована на трансформацію економічної моделі. Перспективи подальших досліджень включають вдосконалення методів оцінки економічної резильєнтності, моделювання альтернативних сценаріїв регіонального розвитку та аналіз ефективності міжнародної допомоги. Впровадження запропонованих підходів дозволить сформулювати національну та регіональну політику післявоєнного відновлення, орієнтовану на трансформацію економіки, підвищення адаптивності та довгострокової стійкості регіонів України.

Список використаних джерел:

- [1] Holling, C. S. (1973). Resilience and Stability of Ecological Systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4, 1–23. <https://www.jstor.org/stable/2096802>
- [2] Tierney, K. (2003). *Conceptualizing and Measuring Organizational and Community Resilience: Lessons from the Emergency Response Following the September 11, 2001 Attack on the World Trade Center*. Newark: University of Delaware, Disaster Research Center, 45. <https://udspace.udel.edu/handle/19716/735>
- [3] Rose, A. (2004). Defining and Measuring Economic Resilience to Disasters. *Disaster Prevention and Management*, 13(4), 307–314. <https://doi.org/10.1108/09653560410556528>
- [4] Martin, R. (2012). Regional Economic Resilience, Hysteresis and Recessionary Shocks. *Journal of Economic Geography*, 12(1), 1–32. <https://academic.oup.com/joeg/article/12/1/1/926597>
- [5] Martin, R., Sunley, P. (2015). On the Notion of Regional Economic Resilience: Conceptualization and Explanation. *Journal of Economic Geography*, 15(1), 1–42. <https://academic.oup.com/joeg/article/15/1/1/926608>
- [6] Simmie, J., Martin, R. (2010). The Economic Resilience of Regions: Towards an Evolutionary Approach. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 3(1), 27–43. <https://academic.oup.com/cjres/article/3/1/27/311988>
- [7] Pendall, R., Foster, K. A., Cowell, M. (2010). Resilience and Regions: Building Understanding of the Metaphor. *Journal of Planning Education and Research*, 30(1), 71–84. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0739456X10373708>
- [8] Arthur, W. B. (2015). *Complexity and the Economy*. Oxford: Oxford University Press, 256. <https://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780199334293.001.0001/acprof-9780199334293>
- [9] OECD. (2014). *Resilient Economies and Societies: The Role of Economic Policies*. Paris: OECD Publishing, 120. <https://www.oecd.org/economy/resilience.htm>
- [10] OECD. (2020). *Building Resilient Regions: Policies and Practices*. Paris: OECD Publishing, 140. <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/resilience.htm>
- [11] World Bank. (2017). *Crisis Response and Resilience in Fragile and Conflict-Affected States*. Washington, DC: World Bank Group, 98. <https://www.worldbank.org/en/topic/fragilityconflictviolence>
- [12] Інститут економіки та прогнозування НАН України. (2020). *Соціально-економічний розвиток України в умовах глобальних викликів*. Київ, 290. <https://iep.org.ua/ua/publications>

- [13] Національний інститут стратегічних досліджень. (2021). Україна після COVID-19: шляхи відновлення та розвитку. Київ, 120. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya>
- [14] Буркинський, Б. В., Лайко, О. І. (2019). Регіональна економічна політика сталого розвитку. Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 248. <http://www.ipreed.od.ua>
- [15] Хаустова, В. Є., Решетняк, О. І. (2023). Резильєнтність економіки: сутність і виклики для України. Бізнес Інформ, 7, 30–41. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-7-30-41>
- [16] Кизим, М. О., Юденко, Є. В., Ягольницький, О. А. (2025). Резильєнтність економік України і країн світу й оцінка їх вразливості та спроможності до відновлення після криз і шоків. Бізнес Інформ, 6, 77–89. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-6-77-89>
- [17] Grytsenko, A., Bilorus, O., Burlay, T., Podliesna, V., Borzenko, O. (2024). Ukraine's Economy: Resilience Under War and Challenges for Post-War Recovery. *Science and Innovation*, 20(5), 16–34. <https://doi.org/10.15407/scine20.05.016>
- [18] Boschma, R. (2015). Towards an Evolutionary Perspective on Regional Resilience. *Regional Studies*, 49(5), 733–751. <https://doi.org/10.1080/00343404.2014.959481>
- [19] Simmie, J., Martin, R. (2010). The Economic Resilience of Regions: Towards an Evolutionary Approach. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 3(1), 27–43. <https://doi.org/10.1093/cjres/rsp029>
- [20] Ministry of Economy, Trade and Industry of Japan (METI). (2014). Japan's Energy White Paper 2014. Tokyo: METI, 112. <https://www.meti.go.jp/english/report/index.html>
- [21] International Energy Agency (IEA). (2016). Energy Policies of IEA Countries: Japan 2016 Review. Paris: IEA, 190. <https://www.iea.org/reports/energy-policies-of-iea-countries-japan-2016-review>
- [22] Hospers, G. (2004). Restructuring the Ruhr Region: A Success Story? *European Planning Studies*, 12(3), 413–427. <https://doi.org/10.1080/0965431042000194275>
- [23] Grabher, G. (1993). The Weakness of Strong Ties: The Lock-in of Regional Development in the Ruhr Area. In: *The Embedded Firm*. London: Routledge, 255–277. <https://www.routledge.com/The-Embedded-Firm/Grabher/p/book/9780415095846>
- [24] Eisinger, P. (2014). Detroit: What Went Wrong? *Economic Development Quarterly*, 28(3), 232–245. <https://doi.org/10.1177/0891242414533935>
- [25] Mallach, A. (2018). *Rebuilding America's Legacy Cities: New Directions for the Industrial Midwest*. Cambridge, MA: Lincoln Institute of Land Policy, 320. <https://www.lincolninst.edu/publications/books/rebuilding-americas-legacy-cities>
- [26] Aslund, A. (2007). *How Estonia Became a Baltic Tiger: A Case Study in Economic Transformation*. Washington, DC: Peterson Institute for International Economics, 200. <https://www.piie.com/publications/books/how-estonia-became-baltic-tiger>
- [27] World Bank. (2002). *Transition in the Baltics: From Plan to Market*. Washington, DC: World Bank, 178. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/672561468739818875/transition-in-the-baltics-from-plan-to-market>
- [28] Nölke, A., Vliegthart, A. (2009). Enlarging the Varieties of Capitalism: The Emergence of Dependent Market Economies in East Central Europe. *World Politics*, 61(4), 670–702. <https://doi.org/10.1017/S0043887109990124>

MODELS OF POST-CRISIS ECONOMIC DEVELOPMENT: RESILIENCE WITHOUT RECOVERY

Dmytro Pohorelov
PhD Student
V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

Tamara Merkulova

Doctor of Science in Economics,

Head of the Department of Economic Cybernetics and Applied Economics

V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

Summary. *Economic resilience has acquired the status of one of the key categories of contemporary economic science due to the increasing frequency and depth of external shocks, including financial crises, pandemics, and armed conflicts. Traditional approaches to the interpretation of resilience primarily focus on the ability of economic systems to return to their pre-crisis state after a shock. This study substantiates the concept of “resilience without recovery,” which implies the capacity of an economy to ensure stable functioning and long-term sustainability without reverting to its pre-crisis structure. The research provides a theoretical generalization of approaches to defining economic resilience, a comparative analysis of international cases of responses to large-scale shocks, and a systematization of post-crisis development strategies ranging from transformational models to the preservation of the previous economic structure. The role of international assistance is analyzed as a factor that may either strengthen or constrain transformational processes. The findings indicate that for economies experiencing prolonged and systemic shocks, a strategy of structural adaptation and transformation may be more effective from the perspective of long-term sustainability than a classical recovery to the pre-crisis state. For Ukraine, particularly for regions affected by the war, the proposed approach creates an analytical foundation for shaping recovery policies oriented not toward reproducing previous development models, but toward transforming the economic structure and leveraging new sources of growth.*

Keywords: *economic resilience, adaptation, structural transformation, post-crisis development models, resilience without recovery.*